

Aspecte referitoare la tipurile de comportament întâlnite la lup

Dan LUNGU

1. Localizarea geografică a zonei de efectuare a cercetărilor

Zona cinegetică studiată este localizată în nord – estul României și cuprinde: județele Suceava, Neamț și Maramureș. Suprafața de fond cinegetic luată în studiu are în componența sa forme de relief de la câmpie până la culmile pietroase ale munților: partea estică este limitată de râul Siret, partea nordică de granița cu Ucraina, în partea de sud sunt Munții Harghitei, Munții Ciucului și Munții Gurghiului, iar în partea de vest Depresiunea Maramureșului continuată de râul Someșul Mare (Almășan 1963, Ionescu 2001).

Distribuția suprafeței fondului cinegetic studiat sub raportul apartenenței la unitățile administrativ teritoriale și sub aspectul folosințelor de bază ale terenurilor este evidențiată în cuprinsul tabelului nr. 1. Fondul cinegetic studiat cuprinde o suprafață de 1.907.935 ha care este distribuită pe raza județelor mai sus menționate potrivit datelor cuprinse în tabelul nr. 1.

Tabelul 1. Suprafața fondului cinegetic studiat în perioada 1995 - 2002- data de referință 31 mai 2002 .

Tabele 1. The study area from 1995 to 2002

Nr. crt.	Specificări	Suprafața totală ha	Pădure	Arabil	Pășune cu arbori	Gol de munte	Bălți, lacuri	Total Suprafață productivă	Total Suprafață neproductivă
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Jud. Suceava	786206	448613	178890	96722	11520	2413	738158	48048
2	Jud. Neamț	535986	226840	195926	59980	820	7651	527217	8769
3	Jud. Maramureș	585743	268480	212271	73319	21480	1722	575272	10471
Total fond cinegetic		1907935	943933	587087	230021	33820	11786	1840647	67288

2. Metode utilizate în cercetare pentru cunoașterea biologiei lupului.

Scopul cercetărilor de față este de a obține datele necesare în vederea cunoașterii comportamentului, informații care rezultă din observațiile efectuate asupra lupilor aflați în libertate cât și asupra celor vânați sau a celor aflați în captivitate.

Astfel au fost prelevate probe biologice și s-au efectuat măsurători morfometrice pe exemplarele de lup vânat.

Ideal ar fi fost ca aceste date să fie culese din toate zonele populate cu lupi de pe teritoriul României, dar acest aspect este foarte greu de realizat.

Datele legate de morfologia și fiziologia lupului, respectiv datele biometrice au fost obținuți prin efectuarea măsurătorilor metrice și determinarea greutății pentru exemplarele recoltate (Almășan 1977).

În privința problemelor de etologie a lupului s-a folosit metoda observațiilor.

Aceste observații s-au făcut atât asupra exemplarelor din libertate cât și asupra indivizilor aflați în captivitate. Pentru deslușirea unor tipare comportamentale s-au făcut studii asupra unor exemplare aflate în captivitate în condiții de izolare, deoarece nu au avut ocazia să se întâlnească cu alți lupi de la care să învețe anumite deprinderi.

De asemenea au fost efectuate observații la punctele de nădare amenajate, noaptea când haiturile, sunt ademenite prin așa zisa metodă la urlătoare, în perioada de formare a acestora și în perioada de împerechere (Filipașcu 1968).

Pentru conservarea datelor s-au întocmit fișe cu date biometrice despre lup care s-au prelucrat.

Având în vedere caracterul foarte prudent al lupului și dificultățile efectuării observației directe în cercetarea modernă se folosește radiotelemetria pentru obținerea unor date, lucru care nu s-a folosit în acest caz din motive financiare.

În general se agreează mai mult metoda fotogrammetrică întrucât dă posibilitatea unui studiu mai riguros al fotogramei care poate fi păstrată devenind astfel material de arhivă.

3. Principalele tipuri de comportament

Comportamentele de hrănire, autoapărare și reproducere sunt tipurile de comportament cele mai importante întâlnite la lup. Dintre acestea, cel de reproducere este legat de continuitatea speciei, iar primele două se referă mai mult la existența individului (Cociu 1982).

În afară de cele trei forme, mai sunt încă două tipuri de comportament care îi ajută la desfășurarea celor anterior menționate. Acestea sunt: cercetarea și agresivitatea. Fiecare tip de comportament menționat la început nu se poate desfășura și realiza fără influența celorlalte două (Werner Freund 1988).

3.1. Comportamentul explorativ și agresiv

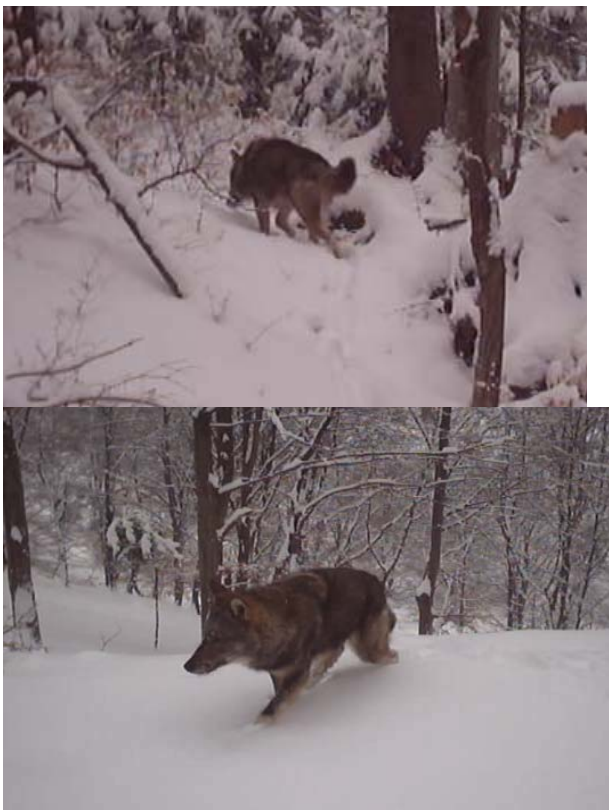
Comportamentul explorativ, se referă la obținerea unor informații asupra mediului de viață de către individ și anume se referă la un anumit obiect (ca dușman, asociat sau pradă) sau la o serie de obiective cum ar fi reproducerea sau hrănirea.

Cercetarea mediului de viață în funcție de scopul dorit duce la o mai bună cunoaștere a teritoriului pe care își desfășoară activitatea atunci când este vorba de cunoașterea habitatului sau cunoașterea unor noi întinderi atunci când sunt alungați

(fig.1, a). De asemenea și urmărirea prăzii îl poate face să încalce granițele teritoriului pe care acesta își desfășoară activitatea.

Acest tip de comportament este folosit și în cazul în care un lup bolnav încearcă să se apropie de cadavrele amplasate în fața observatoarelor construite de către personalul de specialitate. În aceste cazuri individul efectuează deplasări cercetând prin observarea zonei în stânga și în dreapta, iar atunci când este convins că nu există nici un pericol se apropie de nadă. Aceștia se apropie de aceste puncte de nădire cu o anumită suspiciune.

Agresivitatea este o trăsătură specifică tuturor animalelor, care are un rol considerabil în supraviețuirea speciilor. Acest instinct poate fi precedat de un comportament de supunere sau de o relație de prietenie în urma luptelor ce se dau între indivizii aceleiași specii (fig. 1. b). Acest comportament de agresivitate se manifestă și în cazul când o haită de lupi înfometaji atacă săniile trase de cai iarna .

a.

b.

Figura 1. Comportament de explorare (a) și agresivitate (b)

Figure 1. Exploration (a) and aggressive behavior (b)

Totodată în acest sens poate fi relatat un caz când doi lupi au atacat un urs care se afla la un punct de nădire pe pârâul Barnar. În primă instanță, ursul s-a așezat cu trupul pe troaca în care erau granule, apoi a fugit. De asemenea comportamentul de agresivitate este dat și de cruzimea cu care acesta își ucide prada.

În cazurile în care lupul este deranjat de la hrană de către semenii lui, se produc o serie de încăierări sau acesta își manifestă prestanța față de ceilalți indivizi prin sunetele emise.

În general s-a constatat că pe măsură ce comportamentul de agresivitate crește, scade și puterea energetică a animalului, astfel explicându-se faptul că unul din indivizii care nu este destul de dotat și luptă pentru posedarea femelei dominante din haită este învins uneori fiind grav rănit, motiv pentru care se refugiază în alte zone. Probabil există și excepții când lupta nu are loc, conflictul încheindu-se prin fuga celui mai slab în momentul când exemplarul dominant îl amenință pe cel care nu este dotat corespunzător. Dacă nici unul din adversari nu cedează, atunci au tendința de a se mușca între ei crește, astfel încât unul din aceștia să îl poată immobiliza pe celălalt prin răsucirea trunchiului și doborârea acestuia, motiv pentru care înfrântul nu mai poate reacționa în nici un fel.

3.2. Comportamentul în timpul hrănirii

În vederea asigurării potențialului energetic individul preia din mediul său resursele necesare pentru a supraviețui. Astfel se observă că încă din momentul când sunt născuți puii de lup se hrănesc cu laptele produs de mama lor.

În general lupul își alege hrana care are valoare energetică cea mai ridicată. Faza incipientă a comportamentului de hrănire (fig. 2) este dată de senzația de foame care se realizează de la golul produs în stomac. Cu cât perioada de căutare a hranei este mai mare senzația de foame crește datorită scăderii potențialului energetic prin consumul de energie cauzat de către deplasările efectuate. S-a constatat că și simțul vizual crește senzația de foame atunci când individul își vede prada sau pe alt semen al său hrănindu-se. De asemenea și mirosul contribuie foarte mult la declanșarea acestui tip de comportament.

Figura 2. Comportament de hrănire
Figure 2. Feeding behavior

Atunci când este un lup singur, în multe cazuri apare o atitudine din partea acestuia de înlăturare a concurenței de la hrană. Astfel sunt ținute la distanță exemplarele dominate, de către exemplarele dominante acestea din urmă mârâind sau mușcându-i pe ceilalți. De multe ori cei mai slabi sustrag bucăți de carne din pradă cu care se retrag pentru a le consuma. Exemplele date duc la concluzia că lupii folosesc orice mijloace pentru a se hrăni.

3.3. Comportamentul în perioada de reproducere

Observațiile făcute la această specie în ceea ce privește împerecherea s-au limitat la reproducerea ce se realizează la nivelul individului. Este necesar să se țină cont că lupoaicele fată și se împerechează o singură dată pe an.

Sincronizarea în timp a proceselor de reproducere este dată de întâlnirea indivizilor haiticului și împerecherea a două exemplare de sex opus din care masculul este exemplarul dominant, fapt care este considerat ca o alternativă în asigurarea selecției. Lupul ajunge la maturitatea sexuală după o perioadă de 22 – 23 de luni (Cotta și Bodea, 1969).

În alegerea partenerilor de către lupoaice un rol determinant îl au luptele ce se dau între indivizii cei mai puternici. Exemplarul mascul care a câștigat această luptă împreună cu lupoaica formează cuplul de genitori fapt care reprezintă o etapă importantă în desfășurarea comportamentului de reproducere. Aceste cupluri se retrag din haită ocupând un anumit teritoriu iar în momentul când pe acea suprafață apare un factor ce le poate perturba activitatea ei părăsesc locul. În vederea populației indivizii se apropie între ei, reducându-se astfel agresivitatea bine cunoscută, moment în care se produce apropierea fizică și se stimulează funcționarea organelor sexuale a celor doi genitori. În general această inițiativă aparține masculului care manifestă o serie de gesturi tandre în vederea apropierii de femelă. Dacă femela nu este pregătită pentru acest act de regulă aceasta se ferește. S-a constatat că în perioada împerecherii ei nu pierde din greutate ca în cazul cerbului, fapt explicabil prin aceea că hrănirea este pe primul loc la această specie.

Un rol important îl are și masculul care contribuie foarte mult la creșterea puilor. În perioada cât puii sunt orbi lupoaica stă tot timpul cu ei, masculul fiind cel care asigură hrana familiei.

3.4. Comportamentul în autoapărare

Dacă există vreun pericol în apropiere lupoaica se retrage imediat pentru a nu fi depistați puii. În cazul în care aceasta mai este deranjată, își cară puii în gură într-un loc pe care îl consideră mai sigur.

Autoapărarea se manifestă prin fugă în majoritatea cazurilor când se întâlnește cu omul și prin ripostă în celelalte cazuri.

Cele două manifestări sunt în funcție de calitatea psihică a exemplarului respectiv, astfel alegându-se una din cele două variante.

Comportamentul de autoapărare este automat activat atunci când lupul se hrănește din prada sa, motiv pentru care poate ataca semenii săi, iar în cazul în care este deranjat de om se retrage cu greu și revine atunci când consideră că este în siguranță.

În cazul conflictelor ce ar putea să apară în interiorul haitei, lupii tineri vor fi cei care vor adopta primii strategii defensive. În cazul femelelor care au pui s-a constatat că acestea adoptă o atitudine de agresiune față de celelalte specii, iar în cazul întâlnirilor cu omul vor avea o atitudine defensivă. De asemenea aceeași atitudine va fi adoptată și de individul puternic care va întâlni omul.

3.5. Comportamentul în cadrul grupului

Acesta este dat de anumite situații cu care se confruntă indivizii din același grup între ei. Datorită acestui fapt lupii trebuie să adopte o serie de strategii comportamentale în vederea integrării în grup, datorate de faptul că ei își petrec timpul liber împreună motiv pentru care în cele mai multe situații sunt toleranți unii față de ceilalți. Acest tip de comportament, la lup, este foarte bine dezvoltat atât în cazul comportamentului de hrănire cât și în cazul comportamentului de reproducere. Drept urmare se cunoaște destul de bine faptul că începând de la sfârșitul lunii noiembrie în fiecare an încep să se formeze haitele de lupi. Un alt rol important în respectarea acestui comportament, îl are și masculul deoarece acesta participă la creșterea puilor.

3.6. Dominanța

Acest aspect se bazează atât pe calitățile fizice a unui exemplar dar și pe cele comportamentale astfel încât prin abilitățile pe care le deține, individul scoate din anumite situații dificile haiticul pe care îl conduce. De asemenea ierarhizarea din cadrul grupului este dată și de cantitatea de hrană existentă. Tot ca dominanță poate fi considerată și poziția superioară față de ceilalți membri ai grupului pe care o ocupă masculul care a câștigat lupta pentru posedarea lupoaicei dominante în vederea împerecherii (fig. 3).

Figura 3. Comportament dominant
Figure 3. Dominant behavior

În cazul în care hrana este suficientă se va ajunge la o ierarhie stabilă bine structurată în funcție de puterea indivizilor și mărimea haiticului.

Ierarhizarea în cadrul grupului apare ca urmare a unor factori, care pot fi de natură endogenă sau exogenă.

Factorul endogen ține de natura psihică sau internă a individului care poate fi agitat, fricos sau agresiv.

Factorul exogen este dat în general de cantitatea de hrană existentă în teren. Schimbarea ierarhiei poate apărea atunci când conducătorul grupului din motive accidentale dispare. Astfel în cadrul grupului apar indivizi care sunt dominanți și indivizi care sunt dominați sau supuși. Au fost întâlnite excepții când exemplarele puternice nu sunt sociabile în timpul anului și prezintă capacitatea de a vâna singure. Din categoria indivizilor solitari fac parte exemplarele alungate din haiticuri din anumite motive și cele care sunt bolnave.

3.7. Scopul ierarhizării în realizarea selecției

Acest comportament este dat de condițiile de hrană adăpost și liniște ținându-se cont de faptul că selecția naturală se realizează prin reproducere. În situațiile de excepție în care există o structurare a ierarhizării în cadrul grupului, selecția în vederea reproducerii poate avea loc și pașnic. În cazul haiticurilor de lupi aceasta se realizează în general prin lupte date între masculi, ocazie cu care se consumă mari cantități de energie, iar exemplarele mai slabe pot fi accidentate slab. Lupul dominant este mai liber și se mișcă mai degajat în interiorul haiticului, astfel exemplarele dominante îl recunosc pe cel puternic, prezența lui fiind respectată tot timpul.

În acest caz se înlătură luptele intraspecifice obținându-se o economisire de timp și energie prin eliminarea și evitarea unor răniri în urma disputelor dintre indivizii din cadrul grupului. Ierarhizarea poate avea și dezavantaje datorită faptului că în situații excepționale ar putea fi înlăturat de la reproducere exemplarul care deținea cea mai mare cantitate de material genetic, în aceste cazuri putând să apară dificultăți în evoluția speciei.

3.8. Comportamentul optim de integrare

Pentru a supraviețui, lupul desfășoară o serie de acțiuni în care consumă cantități semnificative de energie care sunt recuperate apoi, în timpul procesului de hrănire, activitate pentru care la rândul său acesta consumă energie în vederea capturării prăzii. Astfel acești indivizi parcurg distanțe foarte mari în căutarea hranei. Această energie trebuie dozată pentru a asigura desfășurarea activității în bune condiții, printr-un efort cât mai mic în vederea înmagazinării unei cantități cât mai mari de energie.

Comportamentul mai sus menționat poate fi realizat prin menținerea unui echilibru între comportamentul de hrănire și cel de agresivitate sau după caz supunere. Indivizii care reușesc să armonizeze cel mai bine aceste comportamente integrate au cele mai mari șanse de supraviețuire. Ca exemplu s-ar putea da comportamentele de hrănire și agresivitate care au roluri deosebit de importante în existența individului. Comportamentul optim integrat dă șansa individului să declanșeze cele mai avantajoase modele comportamentale în vederea perpetuării speciei.

4. Concluzii

Cercetările întreprinse urmăresc o determinare a tipurilor de comportament ale acestei specii în vederea unei mai bune determinări a importanței economice și cinegetice. Urmare a cunoașterii aspectelor comportamentale se pot obține rezultate deosebite în vederea menținerii numerice a populațiilor la limita efectivelor suportabile, aplicării unor chei de diagnoză în vederea determinării bonității fondurilor de vânătoare pentru speciile de canide, realizarea unui aport economic în vederea obținerii și valorificării trofeelor, efectuarea unei evaluări corecte a efectivelor, întărirea opiniei asupra rolului funcțiilor de selecție și sanitar

ecologic, realizarea unui management în vederea gestionării durabile a populațiilor de lup și influențele pe care le au aceștia asupra populațiilor de cervide respectiv cunoașterea implicațiilor sociale ale evoluției populațiilor. Astfel s-ar putea determina mai bine o serie de indicatori de eficiență a efectivelor de canide în ecosistemele de pădure.

Bibliografie

- Almășan H. și ș.a. – Contribuții privind cunoașterea hranei unor specii de carnivore sălbatice în condițiile din România - Studiu și cercetări I.N.C.E.F. – vol 25 1977
- Almășan H. și ș.a. – Răspândirea speciilor de vânat din R.P.R.. Studiu și cercetări I.N.C.E.F. – vol 23 1963
- Cociu M. și Cociu M. - Tainele comportamentului animal - Ed. Albatros București 1982
- Comsia A.M. - Biologia și principiile vânatului - Ed. Acad. R.P.R. - București 1961
- Cornescu C. C. – Manualul vânătorului – Imprimeria Statului – București 1874
- Cotta V. - Andone G. și colab. - Fauna Cinegetică - Editura Agrosilvică de stat - București 1960
- Cotta V. - Economia vânatului și salmonicultură - Editura Agrosilvică de stat - București 1963
- Cotta V. – Vânatul - Ed. Ceres București -1982
- Cotta V., Bodea M. - Vânatul României - Editura Agrosilvică de stat - București 1969
- Cotta V., Bodea M., Micu I. - Vânatul și vânătoarea în România - Ed. Ceres - București 2001
- Cotta V., Feneșer Gh., Bodea M., Comșia M.A. – Vânat și vânătoare - Ed. A.G.V.P.S. București –1964
- Filipașcu AI. - Vânătoarea cu chemări și atrape - Editura Agro - Silvică - București 1968
- Ichim R. - Bazele ecologice ale gospodăririi vânatului din zona montană - Ed. Ceres București - 1994
- Ionescu O. – Lupul - Ed. HACO INTERNATIONAL – 2001
- Rosetti Bălănescu C. - Urmele animalelor sălbatice - Ed. științifică - București 1961
- Werner Freund – Farkasember – Ed. Hunga Print – Budapesta 1988
- Witting O. - Economia vânatului - Ed. Agrosilvică de Stat – București
- *** "Carpatii" 1933 – 1947
- *** Ocrotirea habitatelor naturale și a faunei de interes cinegetic – studii și comunicări vol. I – Societatea Cinegetică Română – București 1997
- *** Revista Diana – La natura la caccia – nr. 24 – Ed. Olimpia 1984

Abstract

Aspects concerning the behavior types found the wolf

The research, which has been done, is meant to establish the behavior types of the species *Canis lupus* in order to get a better view of the hunting and productive importance. One can get good results concerning the number control of the population, the appliance of some keys of diagnosis, the achievement of economic support trough hunting and the capitalization of the trophies, the reinforcement of the opinion on the role of the selection functions etc.

Keywords: wolf, behavior, ecology, etology.

Ing. Dan Lungu – I.T.R.S.C Suceava